

Mély-ég objektumok

Észlelő	Észlelés	Műszer
Berente Béla (Kocsér)	2	16 Y
Berkó Ernő (Ludányhalászi)	2	35,5 T
Erdei József (Bogyiszló)	1	19,6 T
Kernya János Gábor (Sükösd)	3	20,3 SC ; 10 T
Kovács Zsolt (Vecsés)	10 leírás	10,6 L
Sánta Gábor (Kisújszállás)	2	20x50 M
Tóth Zoltán (Fertőszentmiklós)	2	27 T

Január–február hónapokban 6 észlelő 12 észlelését küldte be. Az észlelőlista tartalmazza Kovács Zsolt 1998. augusztus–szeptember során készült szöveges észleléseit is, melyeket most küldött be a mély-ég rovatához.

Rövidítések: Y= Yolo-távcső, T= Newton-reflektor, SC= Schmidt–Cassegrain-távcső, L= refraktor, M= monokulár, GX= galaxis, PL= planetáris köd, DF= diffúz köd, EL= elfordított látás, LM= látómező.

A feldolgozott időszakban az időjárás igen megnehezítette az észlelők dolgát, hiszen januárban 11, februárban pedig csak 10 este volt legalább részben derült az ég (Ludányhalászi). Ezek nagy részén is zavart a holdfény. A néhány holdmentes, derült estén pedig az erős szél nehezítette meg az észlelni kívánó amatőrök munkáját. Mindezek ellenére néhány észlelő azért megtalálta a módját, hogy észleléseit lerajzolja. Nekik külön megköszönöm a munkájukat.

A rendkívül kevés észlelésből szerencsére lehetett feldolgozásra alkalmas objektumokat kiválasztani, ha nem is a régebben megszokott mennyiségben. A beérkezett észlelések nagy része az Eridanus objektumairól készült, de külön megemlíteném Kernya János Gábor NGC 2997 GX (Ant) észlelését, amely az objektum alacsony horizont feletti magassága, valamint kis felületi fényessége miatt mindenképpen dicséretes.

Technikai okokból a „mély-ég archívum” még nem került át az új rovatvezetőhöz. Ezért a most bemutatásra kerülő objektumoknál nem volt lehetőség a régebbi észlelésekkel színesíteni, bővíteni a feldolgozást. Remélhetőleg ez az átmeneti állapot rövidesen megszűnik, és az említett lehetőségekkel élni tudunk.

A mostani rovattal kezdődően a leközlésre kerülő rajzok az eredeti észlelőlapokról (átrajzolás nélkül) kerülnek nyomdai feldolgozásra. Ennek az a motivációja, hogy az észlelők a saját rajzukat lássák viszont a Meteorban. Ezért kérem az észlelőket, hogy a rajzukat lehetőleg tiszta, vagy csík- és foltmentesen fénymásolt észlelőlapra készítsék el, továbbá igyekezzenek kontrasztos rajzokat készíteni, hogy a leközlés jó minőségű legyen. Ez főleg a diffúzabb, ill. sok részletet, árnyalatot tartalmazó objektumoknál lényeges. Tehát mindenki úgy küldje be az észlelését, ahogy a Meteorban viszont szeretné látni. Azoknál az objektumoknál, melyeknél az észlelésre használt távcső, vagy az alkalmazott nagyítás miatt az észlelt objektum „elveszik” az LM-raj-

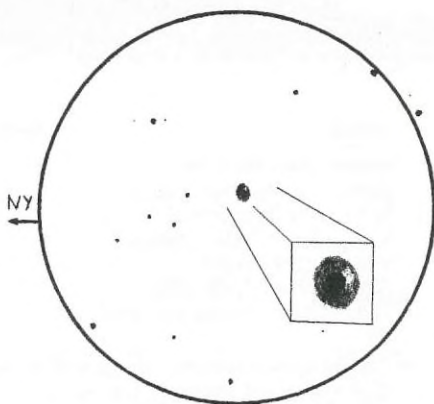
zon, ezért részletek rajzolása, vagy a rajzolt részletek meglátása nehéz, kérem az észlelőket, hogy a látómező rajz mellett (amely az objektum elhelyezkedését ábrázolja) az észlelőlapon külön részletrajzot is készítsenek a lépték megadásával.

NGC 1535 Eri PL

16 Y, 148x: Nagy, fényes, kerek planetáris, a közepe felé hirtelen fényesedik. **200x:** A közepe kompakt fényes, de nem csillagszerű. (Berente Béla)

35,5 T, 210x, 300x: Nagyon diffúz és enyhén szilva alakú. Van egy fényesebb belső vidék, amit halványabb halo övez. A halóban PA 90 felé kicsit sötétebb folt látszik. A központi csillag nagyon finom, éppen kivethető a fényes belső részben. Az egész felület inhomogén, a pereme szabálytalan, szabdalt. A megnyúltság É-D irányú. (Berkó Ernő)

Herschel 1785-ös felfedezése ez a fényes planetáris. A különféle katalógusok mind a fényességre, mind a méretre eléggé eltérő adatokat adnak meg. A mérete $18''$ és $20'' \times 17''$ közöttinek, a fényességet 9^m - 10^m , 4 -nak jelzik. A központi csillagra 11^m , 5 - 12^m , 3 értéket adnak.

35,5 T 300x LM= 9'
LM részletrajz ~30''

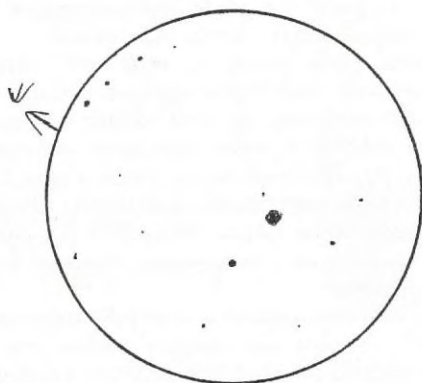
NGC 1700 Eri GX

16 Y, 80x: A gyenge égnél nehezen észrevehető piciny, kerek galaxis, csillagszerű maggal. **150x:** Egyértelmű a látvány, de több újat nem mutat. (Berente Béla)

19,6 T, 60x: Ezzel a nagyítással is látszik, megjelenése teljesen csillagszerű, bár néha olyan mintha ködös lenne. **143x:** Kitűnően látszik. Egy 8^m -s és 10^m -s csillaggal alkot háromszöget. Szabályos, kerek a megjelenése, a magja határozottan fényesebb, a halvány periferiák egyenletesek. Átmérője kb. $2'$ lehet, de ez nem biztos. (Erdei József)

20,3 SC, 80x: A műszerben feltűnő, kellemes látványt nyújtó, de piciny látzólagos kiterjedésű GX. Fényessége kb. 11^m , 6 . Egy nagyjából 8^m , 3 - 8^m , 5 fényességű csillagtól kb. $7'$ -cel DK irányban fekszik. A galaxis kör alakú, kb. $0,8$ kiterjedésű, és EL-sal egy csillagszerű maggal bír, mely a galaxis ködösségétől jól elkülönül. (Kernya János Gábor)

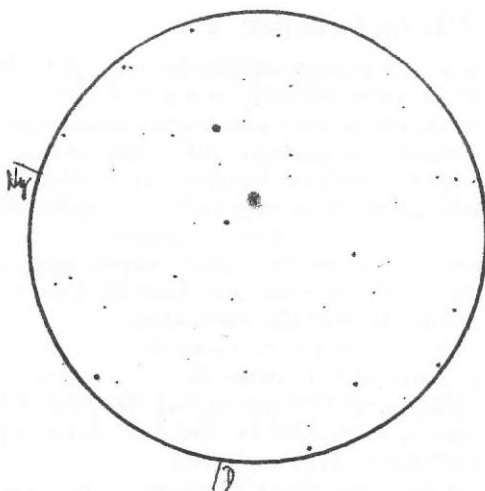
35,5 T, 210x: Kisebb nagyításokkal csillagszerű GX, mely a nagyítás növelésével egyre diffúzabbá válik. A fényes magvidék kb. $30''$ -es, ezt nagyon halvány halo veszi körül, PA 240 irányú megnyúltsággal. A halo kb. $1,5 \times 1'$ méretű. A nagyítás további növelését nem bírja. (Berkó Ernő)

16 Y 80x LM= 31'

$11^m, 2-12^m, 1$ fényességű E1 típusú galaxis. A látszó méretre eléggé eltérő adatok szerepelnek $0,9 \times 0,6$ -tól $3' \times 2'$ -ig, valószínűleg az első adat a fényesebb belső részre vonatkozik. A fekvésre PA 65–90 értékeket találtam.

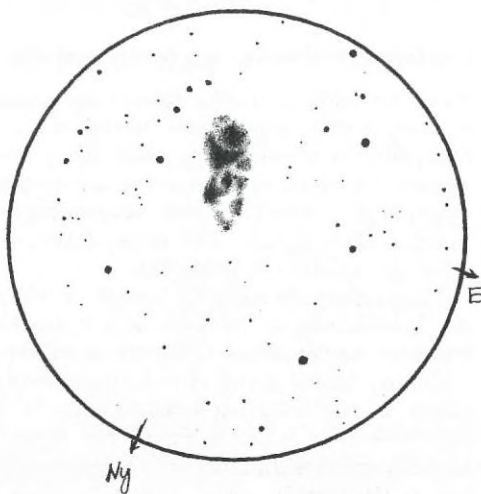
20,3 SC 80x LM=35'
(zenitprizma)

NGC 281 Cas DF

20x50 M: Nagyon szép objektum. Az NGC 281 egy laza aszterizmust ölel körül, felszínén sok csomó látszik. A legfényesebb csillagtól K-re egy $10'-12'$ -es területen 3–4 db, $10^m, 5-11^m$ -s csillagra vetülve 3 nagyobb sűrűsödés észlelhető. A Ny-ra levő fényesebb csillagot is erős ködösség övezi, melyből két vékony ködszál indul ki. Az aszterizmus K-i felében középtájt van egy kontrasztosabb, leszakadt darabka. A többi halvány csillagot is halvány ködfátyol övezi. (Sánta Gábor)

A januárban már — igaz, rajz nélkül — leközölt objektumról most egy igényes, szép rajzot mutatunk be. Érdekes, bár a januári számban Szabó Gyula említette, az észlelők nem írtak a középpontban levő BU 1-es többscsillagról, melyről egy régebbi kettősrovatban már jelent meg feldolgozás.

20x50 M LM=2°30'

Végezetül néhány félreértést kívánok tisztázni. A CCD-észleléseknek a rovatba történő felvétele nem a vizuális észlelések kiszorítására, hanem a rovat új észlelési módszerrel való kiegészítése miatt történik. A CCD-észlelések nem a vizuális észlelések „kontroll”-ját szolgálják. Szó sincs róla, hogy valami „hiteles” mérceként a vizuális észlelések elbírálására, értékelésére lennének felhasználva. A CCD a vizuális- és a fotografikus észlelések mellett egy harmadik észlelési módszer, melynek megvan a saját helye a rovatban.

Mély-ég térképek 1.

A rovatvezető összeállításában megjelent a Mély-ég térképek sorozat első kiadványa. 20 db A4-es térképlapon a χ , γ , λ UMa; γ Leo; γ Com; β CVn közelében és a Boo északi részén levő galaxisokat tartalmazza. Ez kb. 120 galaxist jelent, $\sim 13^m$ határfényességig. A kiadvány célja, hogy azokat az amatőröket segítse, akik nem rendelkeznek komolyabb térképpel, vagy számítógépes programok hiányában nem tudnak saját igényeiknek, vagy észlelési programuknak megfelelő térképeket nyomtatni.

A sorozat részben a mély-ég rovat ajánlati területeit tartalmazná, persze kiegészítve további olyan objektumokkal, melyek észlelése kívánatos volna. Természetesen nem csak galaxisok, hanem más mély-ég objektumok is helyet kapnának a későbbi kiadványokban.

Ez a tervezett sorozat csak akkor fog valóra válni, ha az amatőrök részéről megfelelő érdeklődés mutatkozik. A kiadványokat nagyon nyomott áron (az előállítási költség alatt) kívánjuk az észlelők számára biztosítani. Az első részt a rovatvezetőtől lehet igényelni 250 Ft ellenében, amely a postaköltséget is tartalmazza, egyenlőre korlátozott példányszámban.

A kiadvány táblázatos formában tartalmazza a benne szereplő objektumok fontosabb adatait, ill. hogy melyik lapo(ko)n találhatóak.

Észlelési felhívás: mély-ég szűrők

Az utóbbi időben örvendetesen megszorodott az olyan észlelések száma, melyek mély-ég szűrő segítségével történtek. A Meteor régebbi számaiban beszámolóik formájában is jelentek meg írások ebben a témakörben.

Most egy új kezdeményezést szeretnénk elindítani, melynek célja a különböző gyártmányú, típusú szűrők összehasonlítása egymással, illetve a szűrő nélküli észlelésekkel. Egzakt módon meghatározni a különféle szűrők hatásait különféle mély-ég objektumok látványára.

A hagyományos mély-ég észlelések természetesen a már megszokott módon folytatódhatnak, viszont mellette azok az amatőrök, akiknek lehetőségük és kedvük van, külön, és részletesebben írhatnának szűrővel való észleléseikről.

Néhány fontos szempont: Az összehasonlítás minél többféle objektumtípusra terjedjen ki, és lehetőleg objektumtípuson belül is több konkrét objektum esetén végezzük el az észlelést. Egyidőben ugyanazon körülmények (távcső, nagyítás stb.) között a szűrő nélküli látványt is jegyezzük fel, vagyis a szűrő milyen többletet jelentett a látványnál, vagy milyen további részlet vált a szűrővel észrevehetővé. Természetesen az is érdekes és fontos információ, ha az objektum látványa gyengült. Lehetőleg többféle távcsővel, nagyítással, esetleg eltérő fényszennyezettségű észlelőhelyről, eltérő átlátszóságú ég mellett végezzünk észlelést. A fentiekből is következik, hogy ezeknél az észleléseknél szükséges feljegyezni a használt távcső adatait, a nagyítást, a szűrő gyártóját és típusát, valamint az észlelési körülményeket.

A rovatban az összegyűlt anyagból alkalmanként rövidebb összefoglalást szeretnénk közzétenni, esetleg ha a beérkező anyagmennyiség ezt biztosítja, egy „kisokos” különkiadvány összeállítása is lehetséges. Természetesen ha valaki önálló cikk formájában szeretné vizontlítani ezirányú munkáját, úgy arra is lehetőséget kívánunk biztosítani a mély-ég rovatban.

BERKÓ ERNŐ